

یک الگوریتم دسته ماهی‌های مصنوعی بهبودیافته برای خوشه‌بندی داده‌ها

دانیال یزدانی^۱، برات سامان^۲ و محمد رضا میبدی^۳

^۱دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شیروان، ایران، danial.yazdani@yahoo.com

^۲دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شیروان، ایران، barat_saman@yahoo.com

^۳دانشکده مهندسی کامپیوتر و فناوری اطلاعات، دانشگاه صنعتی امیرکبیر، تهران، ایران، mmeybodi@aut.ac.ir

چکیده- خوشه‌بندی داده‌ها در زمینه‌های زیادی از جمله یادگیری ماشین، داده‌کاوی، شبکه‌های حسگر بیسیم و تشخیص الگو، بکار رفته است. یکی از معروف‌ترین روش‌های خوشه‌بندی، روش $Kmeans$ می‌باشد ولی این الگوریتم دارای مشکلاتی از جمله همگرایی به مینیموم محلی و حساسیت به نقاط ابتدایی می‌باشد. الگوریتم دسته ماهی‌های مصنوعی ($AFSA$) جزء الگوریتم‌های هوش جمعی می‌باشد و کاربرد عمده آن در حل مسائل بهینه‌سازی است. از جمله ویژگی‌های این الگوریتم می‌توان به سرعت همگرایی بالا و حساس نبودن به مقادیر اولیه اشاره کرد. اما الگوریتم $AFSA$ با تعریف پارامترهای اولیه، تنها قادر است یا جستجوی سراسری را به خوبی انجام دهد یا جستجوی محلی را به درستی انجام دهد. در این مقاله یک روش خوشه‌بندی براساس الگوریتم دسته ماهی‌های مصنوعی بهبودیافته پیشنهاد می‌گردد. در $AFSA$ بهبودیافته، میان جستجوی سراسری و جستجوی محلی موازنه برقرار شده است. نتایج آزمایشات بر روی مجموعه داده‌های استاندارد و دستی نشان‌دهنده صحت و کارایی روش پیشنهادی است.

کلید واژه- الگوریتم دسته ماهی‌های مصنوعی، خوشه‌بندی، بهینه‌سازی، $Kmeans$ ، جستجوی سراسری، جستجوی محلی.

۱- مقدمه

مجموعه‌ای از اشیاء را به k زیر مجموعه تقسیم می‌کند. این روش یکی از محبوب‌ترین و پر استفاده‌ترین تکنیک‌های خوشه‌بندی است زیرا به سادگی قابل درک و اجرا است و همچنین دارای پیچیدگی زمانی خطی است. اما الگوریتم $Kmeans$ دارای چندین مشکل اساسی است. از جمله این مشکلات می‌توان به گیر افتادن در بهینه‌های محلی و حساس بودن به مقادیر اولیه مراکز خوشه‌ها اشاره کرد [۶].

خوشه‌بندی داده‌ها جزء مسائل NP می‌باشد. یافتن راه‌حل برای مسائلی که از نوع NP می‌باشند بسیار مشکل است. الگوریتم‌هایی از جمله الگوریتم‌های هوش جمعی تا حدی این مشکل را حل نموده‌اند. توسط این نوع الگوریتم‌ها راه‌حل‌هایی پیدا می‌شوند که تقریباً به جواب نزدیکند. یکی از معروف‌ترین و پرکاربردترین الگوریتم‌های هوش جمعی، الگوریتم PSO می‌باشد که در سال ۱۹۹۵ توسط کندی و ابره‌ارت [۹] ارائه شد. این الگوریتم یک تکنیک کارا برای حل مسائل بهینه‌سازی است که بر مبنای قوانین احتمال و بر اساس جمعیت کار می‌کند. یکی دیگر از الگوریتم‌های هوش جمعی که تا کنون ارائه شده است الگوریتم دسته ماهی‌های مصنوعی^۱ ($AFSA$) می‌باشد. $AFSA$ گونه‌ای از الگوریتم‌های برگرفته شده از طبیعت می‌باشد که

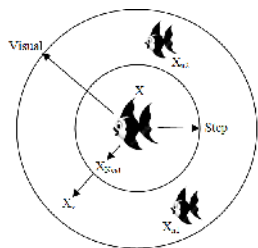
خوشه‌بندی داده‌ها، دارای کاربردهای فراوانی در داده‌کاوی [۱]، شبکه‌های حسگر بیسیم [۲][۳]، تشخیص الگو [۴] و یادگیری ماشین [۵] می‌باشد. اهمیت خوشه‌بندی در علوم مختلف و همچنین نوع داده‌های مورد استفاده، سرعت خوشه‌بندی، دقت و بسیاری پارامترهای دیگر باعث معرفی روش‌ها و الگوریتم‌های متنوعی از خوشه‌بندی داده‌ها شده است. خوشه‌بندی یک تکنیک دسته‌بندی بدون نظارت است که در آن مجموعه داده‌ها که معمولاً بردارهایی در فضای چندبُعدی می‌باشند، بر اساس یک معیار شباهت یا عدم شباهت، به تعداد مشخصی خوشه تقسیم می‌شوند. وقتی که تعداد خوشه‌ها برابر K باشد و n داده n بُعدی داشته باشیم، الگوریتم خوشه‌بندی، هر یک از این داده‌ها را به یکی از خوشه‌ها تخصیص خواهد داد، بر این اساس که داده‌های تخصیص داده شده به یک خوشه، نسبت به داده‌هایی که در خوشه‌های دیگر هستند، به هم شبیه‌تر باشند. الگوریتم $Kmeans$ یکی از معروف‌ترین روش‌های خوشه‌بندی است که در بسیاری از مسائل به کار رفته است [۶][۷][۸]. الگوریتم $Kmeans$ با k مرکز خوشه تصادفی شروع می‌شود و

بخش پنجم نتایج آزمایشات بررسی و تحلیل می‌شوند و بخش پایانی به بیان نتیجه‌گیری می‌پردازد.

۲- الگوریتم دسته ماهی‌های مصنوعی

در دنیای زیر آب، ماهی‌ها می‌توانند مناطقی را پیدا کنند که دارای غذای بیشتری است، که این امر با جستجوی فردی یا گروهی ماهی‌ها محقق می‌شود. مطابق با این ویژگی، مدل ماهی مصنوعی با رفتارهای جستجوی غذا، حرکت گروهی و دنباله‌روی ارائه شده است که به وسیله آنها فضای مسئله جستجو می‌شود [۱۵]. محیطی که ماهی مصنوعی در آن زندگی می‌کند اساساً فضای راه حل و حوزه‌های ماهی‌های مصنوعی دیگر است. درجه تراکم غذا در منطقه آبی تابع هدف AFSA می‌باشد. در نهایت، ماهی‌های مصنوعی به مکانی می‌رسند که درجه تراکم و غلظت غذا در آنجا بیشترین (بهینه سراسری) باشد. همان‌طور که در شکل ۱ مشاهده می‌شود، ماهی مصنوعی مفاهیم خارجی را از طریق بینایی درک می‌کند [۱۶].

وضعیت فعلی ماهی مصنوعی توسط بردار $X=(X_1, X_2, \dots, X_n)$ نشان داده می‌شود. Visual برابر میدان دید ماهی مصنوعی می‌باشد و X_v موقعیتی در میدان دید است که ماهی مصنوعی می‌خواهد به آنجا برود. حال اگر وضعیت X_v از نظر تراکم غذایی بهتر از وضعیت فعلی باشد، یک گام به جلو در جهت آن پیش می‌رویم که باعث تغییر وضعیت ماهی مصنوعی از X به X_{next} می‌شود، ولی اگر وضعیت فعلی بهتر از X_v باشد، به گشت‌زنی در محدوده میدان دید ادامه می‌دهیم. Step برابر حداکثر طول گام حرکت است، فاصله بین دو ماهی مصنوعی که در وضعیت‌های X_i و X_j هستند با $d_{ij}=\|X_i-X_j\|$ نشان داده می‌شود (فاصله اقلیدوسی).

شکل ۱: ماهی مصنوعی و محیط پیرامون آن.

مدل ماهی مصنوعی شامل دو بخش متغیرها و توابع است که متغیرها شامل X (موقعیت فعلی ماهی مصنوعی)، Step (حداکثر طول گام حرکت)، Visual (میدان دید)، try_number (سقف تعداد آزمایش و سعی کردن) و فاکتور شلوغی δ ($0 < \delta < 1$) می‌باشند [۱۱].

توسط دکتر Li Xiao Lei در سال ۲۰۰۲ ارائه شده است [۱۰]. این الگوریتم تکنیکی مبتنی بر رفتارهای جمعی است که از رفتارهای اجتماعی دسته ماهی‌ها در طبیعت الهام گرفته شده است. این الگوریتم دارای ویژگی‌های سرعت همگرایی بالا، غیرحساس بودن به مقادیر اولیه، انعطاف‌پذیری و تحمل‌پذیری خطای بالایی است. این الگوریتم در کاربردهای بهینه‌سازی از جمله تخمین پارامترها [۱۱، ۱۲]، بهینه‌سازی ترکیبی [۱۳]، یادگیری شبکه‌های عصبی پیشرو [۱۴] و ... به کار رفته است. در AFSA دو پارامتر مسافتی به نام‌های میدان دید و طول گام وجود دارد. ماهی‌های مصنوعی در فضای میدان دید خود به جستجوی فضای مسئله می‌پردازند و به اندازه درصدی تصادفی از طول گام به سمت هدف خود در هر تکرار حرکت می‌کنند. در AFSA استاندارد، تعیین مقدار اولیه این دو پارامتر تأثیر بسزایی در کیفیت نتیجه نهایی دارد. مقدار این دو پارامتر تا انتهای اجرای الگوریتم ثابت و برابر با همان مقدار اولیه آنها باقی می‌ماند. در صورتی که مقدار اولیه این دو پارامتر را بزرگ در نظر بگیریم دسته ماهی‌های مصنوعی می‌توانند با سرعت بیشتری به سمت بهینه سراسری حرکت کنند و توانایی بیشتری برای عبور از بهینه‌های محلی خواهند داشت و در صورتی که مقدار این دو پارامتر را کوچک در نظر بگیریم الگوریتم می‌تواند با دقت بیشتری جستجوی محلی را انجام دهد. بنابراین با تعیین مناسب مقدار اولیه این پارامترها، الگوریتم می‌تواند یکی از جستجوهای محلی و یا جستجوی سراسری را به طور مطلوب انجام دهد ولی نمی‌تواند هر دوی آنها را در یک اجرا به خوبی انجام دهد.

در این مقاله یک روش خوشه‌بندی بر اساس الگوریتم AFSA بهبود یافته به نام IAFSA پیشنهاد می‌گردد. در AFSA بهبود یافته میان جستجوی سراسری و جستجوی محلی موازنه برقرار شده است. الگوریتم پیشنهادی دارای سرعت همگرایی بالایی می‌باشد و توانایی بالایی در عبور از بهینه‌های محلی دارد. نتایج آزمایشات الگوریتم‌های AFSA، Kmeans، PSO استاندارد و روش پیشنهادی AFSA بهبود یافته بر روی مجموعه داده‌های استاندارد Irish، Wine و دو مجموعه داده دستی دو و سه بُعدی نشان می‌دهند که الگوریتم پیشنهادی از کارایی بالاتری نسبت به دیگر الگوریتم‌های آزمایش شده برخوردار است. ادامه این مقاله بدین صورت پیکربندی شده است: در بخش دوم AFSA شرح داده می‌شود، در بخش سوم الگوریتم Kmeans تشریح می‌شود. بخش چهارم به شرح الگوریتم پیشنهادی اختصاص دارد. در

همچنین توابع شامل رفتار جستجوی (شکار) غذا، رفتار حرکت گروهی و رفتار دنباله‌روی (پیروی) می‌باشند.

$(Y_j > Y_i)$ نشدیم، رفتار حرکت آزادانه برای ماهی مصنوعی نام اجرا می‌شود.

۲-۳- رفتار حرکت گروهی ماهی‌ها

فرض کنیم X_c موقعیت مرکزی (X_{Center}) را نشان می‌دهد که برابر مرکز ثقل بردارهای اعضای دسته است و n_f برابر تعداد همسایگان موجود در میدان دید X_c است ($d_{cx} \leq Visual$) و n برابر تعداد کل ماهی‌های مصنوعی می‌باشد. حال اگر Y_c تراکم غذا در موقعیت مرکزی باشد و Y_i تراکم غذا در وضعیت فعلی باشد، اگر $Y_c > Y_i$ باشد و $\delta > (n_f/n)$ باشد یعنی موقعیت مرکزی دارای تراکم غذایی بالاتری نسبت به وضعیت کنونی است و تراکم جمعیت در آن بالا نیست، پس یک گام به سمت میدان مرکزی پیش می‌رویم که با استفاده از فرمول ۴ محاسبه می‌گردد [۱۷ و ۱۰]:

$$X_i^{(t+1)} = X_i^{(t)} + \frac{X_c - X_i^{(t)}}{\|X_c - X_i^{(t)}\|} \cdot Step \cdot Rand(0,1) \quad (4)$$

حال اگر $n_f=0$ باشد یا شرط حرکت به موقعیت مرکزی ارضا نشود، رفتار جستجوی غذا اجرا می‌گردد.

۲-۴- رفتار دنباله‌روی

در فرآیند حرکت دسته‌ای ماهی‌ها، هنگامی که یک ماهی یا تعدادی از آنها غذا پیدا کنند، همسایگان و ماهی‌های نزدیک به آنها بدنال آنها می‌روند و به سرعت به غذا می‌رسند. اگر X_i وضعیت فعلی ماهی مصنوعی باشد، همسایه X_j را کاوش می‌کند ($d_{ij} \leq Visual$) و $Y_j > Y_i$ را می‌بیند، اگر $\delta > (n_f/n)$ باشد یعنی وضعیت X_j دارای تراکم غذایی بیشتری نسبت به وضعیت فعلی است و تراکم جمعیتی در نزدیکی آن زیاد نمی‌باشد، پس یک گام به سمت X_j می‌رویم که با استفاده از فرمول ۵ محاسبه می‌گردد [۱۰]:

$$X_i^{(t+1)} = X_i^{(t)} + \frac{X_j - X_i^{(t)}}{\|X_j - X_i^{(t)}\|} \cdot Step \cdot Rand(0,1) \quad (5)$$

در غیر این صورت رفتار جستجوی غذا را اجرا می‌کند.

۲-۵- روند اجرای AFSA

در بخش قبل چهار رفتار جستجوی غذا، حرکت جمعی، دنباله‌روی و حرکت آزادانه در AFSA تشریح شد. برای ماهی‌های مصنوعی، رفتارهای جستجوی غذا و حرکت آزادانه رفتارهای انفرادی هستند، رفتار دنباله‌روی یک رفتار گروهی است که هر یک از ماهی‌های مصنوعی به صورت محلی بر اساس

۲-۱- رفتار حرکت آزادانه

در طبیعت، هنگامی که ماهی‌ها موفق به یافتن غذا نشوند، به صورت آزادانه حرکت می‌کنند. در AFSA هنگامی که ماهی مصنوعی نتواند به سمت موقعیتی با مقدار غذای بیشتر حرکت کند، یک گام به صورت تصادفی با استفاده از فرمول ۱ در فضای مسئله حرکت می‌کند.

$$X(t+1) = X(t) + Step \times Rand(-1,1) \quad (1)$$

که در آن X_i برابر بردار موقعیت ماهی مصنوعی نام در فضای D بعدی است. تابع $Rand$ یک بردار D بعدی از اعداد تصادفی جداگانه را در بازه $[-1, 1]$ با توزیع یکنواخت تولید می‌کند.

۲-۲- رفتار جستجوی غذا

اگر X_i وضعیت فعلی ماهی مصنوعی باشد، یک وضعیت X_j را به طور تصادفی در میدان دید ماهی مصنوعی انتخاب می‌کنیم، $Y=f(X)$ برابر تراکم و غلظت غذا (مقدار تابع هدف) می‌باشد. وضعیت X_j با استفاده از فرمول ۲ بدست می‌آید [۱۰]:

$$X_j = X_i + Visual \cdot Rand(-1,1) \quad (2)$$

که در آن تابع $Rand$ یک عدد تصادفی با توزیع یکنواخت در بازه $[-1, 1]$ تولید می‌کند. حال تراکم غذایی در X_j را با تراکم غذایی در وضعیت فعلی مقایسه می‌کنیم، اگر $Y_i < Y_j$ باشد (در مسائلی بیشینه‌سازی)، ماهی مصنوعی مورد نظر از وضعیت فعلی‌اش یک گام به جلو در جهت X_j حرکت می‌کند که با استفاده از فرمول ۳ انجام می‌شود:

$$X_i^{(t+1)} = X_i^{(t)} + \frac{X_j - X_i^{(t)}}{\|X_j - X_i^{(t)}\|} \cdot Step \cdot Rand(0,1) \quad (3)$$

اما در صورتی که $Y_i < Y_j$ نباشد، یک وضعیت X_j دیگر را با استفاده از فرمول ۱ انتخاب می‌کنیم و دوباره تراکم غذایی آن را می‌سنجیم تا بفهمیم که آیا شرط پیش‌روی را ارضا می‌کند یا نه، اگر پس از try_number بار موفق به ارضا کردن شرط پیش‌روی

Blackboard = $\arg \min_{X_i} f(X_i)$

repeat:

for each Artificial Fish $i \in [1 .. N]$

Perform *Swarm Behavior* on $X_i(t)$ and Compute

$X_{i,swarm}$

Perform *Follow Behavior* on $X_i(i)$ and Compute

$X_{i, follow}$

if $f(X_i(swarm)) \geq f(X_i(follow))$

then $X_i(t+1) = X_{i, follow}$

else

$X_i(t+1) = X_{i, swarm}$

endfor

if $f(X_{Best-AF}) \leq f(Blackboard)$

then $Blackboard = X_{Best-AF}$

until stopping criterion is met

شکل ۲: شبه کد الگوریتم AFSA

۳- خوشه‌بندی و الگوریتم Kmeans

خوشه‌بندی در فضای D بعدی اقلیدسی، فرآیندی است که در طی آن یک مجموعه N عضوی به K گروه یا خوشه بر اساس یک معیار شباهت تقسیم می‌شوند. روش‌های خوشه‌بندی متعددی تا کنون ارائه شده است. اساس کار الگوریتم‌های خوشه‌بندی سنجش شباهت بین داده‌ها است و با یک تابع، مشخص می‌شود که دو بردار داده چقدر به هم شبیه هستند. الگوریتم Kmeans یکی از قدیمی‌ترین و مشهورترین روش‌های خوشه‌بندی است [۱۸]. این روش، بردارهای داده در فضای D بعدی را در خوشه‌هایی که از قبل تعداد آنها مشخص است دسته‌بندی می‌کند، این دسته‌بندی براساس فاصله اقلیدسی بین داده‌ها و مراکز خوشه است که به عنوان معیار شباهت در نظر گرفته می‌شوند. فاصله اقلیدسی بین بردارهای داده عضو یک خوشه با مرکز آن خوشه، نسبت به فاصله اقلیدسی آنها با مراکز خوشه‌های دیگر کمتر است. الگوریتم Kmeans استاندارد به شکل زیر است.

- موقعیت اولیه K مرکز خوشه به صورت تصادفی مشخص می‌شوند.

مراحل زیر تکرار می‌شوند:

(a) برای هر بردار داده: بردار به خوشه‌ای تخصیص می‌یابد که فاصله اقلیدوسی آن از مرکز آن خوشه نسبت به دیگر مراکز خوشه کمتر باشد.

فاصله تا مرکز خوشه براساس رابطه (۶) محاسبه می‌شود.

$$Dis(X_p, Z_j) = \sqrt{\sum_{i=1}^D (X_{pi} - Z_{ji})^2} \quad (6)$$

همسایگان خود آنرا اجرا می‌کند و رفتار حرکت گروهی یک رفتار گروهی است که تمامی ماهی‌های مصنوعی به صورت سراسری آنرا اجرا می‌کنند. رفتار جستجوی غذا در صورتی که یک ماهی مصنوعی با اجرای رفتار دنباله روی و یا حرکت گروهی موفق به حرکت به سمت موقعیت بهتر نشد اجرا می‌شود و در صورتی که یک ماهی مصنوعی در یافتن موقعیت بهتر با رفتار جستجوی غذا موفق نبود، رفتار حرکت آزادانه را اجرا می‌کند. در واقع رفتارهای جستجوی غذا و حرکت آزادانه رفتارهایی هستند که به طور مستقل توسط ماهی‌های مصنوعی اجرا نمی‌شوند و تنها زمانی اجرا می‌شوند که یک ماهی مصنوعی نتواند با استفاده از رفتارهای دنباله روی و حرکت جمعی به سمت یک موقعیت بهتر حرکت کند. در AFSA، در هر گام از فرآیند بهینه سازی، تمامی ماهی‌های مصنوعی به صورت موازی روند یکسانی را طی می‌کنند.

فرض کنیم موقعیت ماهی مصنوعی نام در زمان t برابر $X_i(t)$ باشد. ماهی مصنوعی نام یکبار رفتار دنباله روی را از $X_i(t)$ اجرا می‌کند و باعث تغییر مکان ماهی به $X_i(follow)$ می‌شود. ماهی مصنوعی نام پس از انجام رفتار دنباله روی، یکبار از همان موقعیت $X_i(t)$ رفتار حرکت جمعی را اجرا می‌کند که باعث حرکت ماهی مصنوعی نام به مکان $X_i(swarm)$ می‌شود. پس از اجرای دو رفتار دنباله روی و حرکت جمعی که هر دو بر اساس موقعیت $X_i(t)$ اجرا شده اند، موقعیت بعدی ماهی مصنوعی نام یعنی $X_i(t+1)$ با استفاده از رابطه ۱۶ بدست می‌آید.

$$X_i(t+1) = \begin{cases} X_i(follow) & \text{if } f(X_i(follow)) \leq f(X_i(swarm)) \\ X_i(swarm) & \text{if } f(X_i(follow)) > f(X_i(swarm)) \end{cases} \quad (16)$$

از یک تخته سیاه برای ثبت بهترین نقطه ای که تا AFSA در کنون توسط کل اعضای دسته پیدا شده است استفاده می‌شود. AFSA، پس از اجرای رفتارهای AFSA در هر تکرار از اجرای توسط تمام ماهی‌های مصنوعی و انتقال آنها به مکان‌های جدید، مقدار شایستگی بهترین ماهی مصنوعی با مقدار ثبت شده بر روی تخته سیاه مقایسه می‌شود. در صورتی که مقدار شایستگی بهترین ماهی مصنوعی دسته بهتر از مقدار شایستگی نقطه ثبت شده بر روی تخته سیاه بود، موقعیت بهترین ماهی دسته بر روی تخته سیاه به عنوان بهترین نقطه یافت شده تا در شکل ۲ نشان داده شده AFSA کنون ثبت می‌شود. شبه کد است.

for each Artificial Fish $i \in [1 .. N]$

initialize x_i

endfor

در رابطه (۶)، X_p مشخص‌کننده p امین بردار داده است Z_j مشخص‌کننده مرکز خوشه Z_j است و D تعداد خصوصیات (ابعاد) داده‌ها و مراکز خوشه‌ها می‌باشد.

(b) مراکز خوشه‌ها با استفاده از رابطه (۷) بروزرسانی می‌شوند.

$$Z_j = \frac{1}{n_j} \left[\sum_{X_p \in C_j} X_p \right] \quad (7)$$

در رابطه (۷) n_j تعداد بردارهای داده مربوط به خوشه Z_j است و C_j زیرمجموعه‌ای از کل بردارهای داده است که خوشه Z_j را تشکیل می‌دهند و عضو آن هستند. مراحل a و b تا هنگامی که شرط توقف برقرار گردد تکرار می‌شوند [۱۸].

۴- مدل پیشنهادی

در این بخش یک الگوریتم خوشه‌بندی بر پایه AFSA ارائه می‌شود. در AFSA ماهی‌های مصنوعی در فضای میدان دید خود با اجرای رفتارهای AFSA به جستجوی فضای مسئله می‌پردازند و به اندازه درصدی تصادفی از طول گام به سمت هدف خود در هر تکرار حرکت می‌کنند. در AFSA استاندارد، تعیین مقدار اولیه این دو پارامتر تأثیر بسزایی در کیفیت نتیجه نهایی دارد. مقدار این دو پارامتر تا انتهای اجرای الگوریتم ثابت و برابر با همان مقدار اولیه آنها باقی می‌ماند. در صورتی که مقدار اولیه این دو پارامتر را بزرگ در نظر بگیریم دسته ماهی‌های مصنوعی می‌توانند با سرعت بیشتری به سمت بهینه سراسری حرکت کنند زیرا ماهی‌های مصنوعی می‌توانند فضای بزرگتری را در اطراف خود کاوش کنند و با طول گام بزرگتری در هر تکرار حرکت کنند. در این شرایط دسته ماهی‌های مصنوعی توانایی بیشتری برای عبور از بهینه‌های محلی خواهد داشت. اما در این حالت الگوریتم جستجوی سراسری را به خوبی انجام می‌دهد و از انجام یک جستجوی محلی قابل قبول عاجز است. در صورتی که مقدار این دو پارامتر را کوچک در نظر بگیریم الگوریتم می‌تواند با پایداری و دقت بیشتری جستجوی محلی را انجام دهد ولی در این حالت ماهی‌ها با سرعت کمتری به سمت هدف حرکت می‌کنند و دسته آنها جمع‌تر و فشرده‌تر می‌شود که در نتیجه توانایی گذشتن از بهینه‌های محلی آنها کاهش می‌یابد. بنابراین لازم است برای بهبود نتایج، میان فرآیندهای جستجوی سراسری و جستجوی محلی موازنه برقرار شود تا الگوریتم بتواند هر دوی آنها را به طور قابل قبول انجام دهد. برای این منظور ابتدا مقدار

پارامترهای میدان دید و طول گام را بزرگ در نظر می‌گیریم تا توانایی جستجوی سراسری الگوریتم بالا باشد. بدین ترتیب دسته با سرعت بیشتری به سمت بهینه سراسری حرکت می‌کند و از بهینه‌های محلی با توانایی بیشتری عبور می‌کند. سپس همزمان با حرکت ماهی‌های مصنوعی به سمت بهینه سراسری، از مقدار این دو پارامتر کاسته می‌شود تا هنگامی که ماهی‌های مصنوعی به نزدیکی بهینه سراسری رسیدند، بتوانند محدوده آن را با دقت بیشتری برای رسیدن به نتایج بهتر کاوش کنند. در این مقاله یک روش خودتطبیقی برای کاهش این دو پارامتر در طول اجرای الگوریتم پیشنهاد می‌گردد. در این روش مقدار این دو پارامتر به صورت پویا و بر اساس موقعیت دسته در فضای مسئله تغییر می‌کند. در این روش برای تنظیم پارامترهای میدان دید و طول گام از نسبت مقدار شایستگی بهترین ماهی مصنوعی به مقدار متوسط شایستگی کل اعضای گروه استفاده می‌شود. برای بدست آوردن مقدار این پارامترها در هر تکرار از فرمول پیشنهادی ۸ و ۹ استفاده می‌شود:

$$Visual_{itr} = Visual_{itr-1} - \left(\frac{BestAFFitValue}{SwarmFitValueAvr} \times L \times Visual_{itr-1} \right) \quad (8)$$

$$Step_{itr} = Step_{itr-1} - \left(\frac{BestAFFitValue}{SwarmFitValueAvr} \times L \times Step_{itr-1} \right) \quad (9)$$

در روابط ۸ و ۹، مقدار پارامترهای میدان دید و طول گام در تکرار itr به اندازه درصدی از مقدار این پارامترها در تکرار قبل از آن بدست می‌آید. در روابط ۸ و ۹ نسبت مقدار شایستگی بهترین ماهی مصنوعی ($BestAF.FitValue$) به متوسط مقدار شایستگی کل اعضای گروه ($Swarm.FitValueAvr$) عددی در بازه صفر و یک است. هرچه این مقدار بزرگتر باشد نشان می‌دهد که اعضای گروه در نزدیکی یکدیگرند و گروه متراکم می‌باشد بنابراین در این حالت اعضای گروه در نزدیکی بهینه سراسری جمع شده‌اند پس برای بالا بردن توانایی جستجوی محلی آنها باید مقدار پارامترهای میدان دید و طول گام با شدت بیشتری کاهش یابند و هر چه این مقدار این نسبت کوچکتر باشد، نشان می‌دهد که اعضای گروه دور از یکدیگر هستند و تراکم گروه در فضای مسئله پایین است و ماهی‌های مصنوعی در حال حرکت به سمت بهینه سراسری هستند بنابراین نباید مقدار پارامترهای میدان دید و طول گام را کاهش داد زیرا با کاهش مقدار این دو

پارامتر توانایی جستجوی سراسری و گذر از بهینه‌های محلی کاهش می‌یابد.

ثابت L برابر با حداکثر درصدی از میدان دید یا طول گام است که در هر تکرار می‌تواند نسبت به تکرار قبل کاهش یابد. بدین ترتیب بر اساس ترکیب و قرارگیری اعضای گروه در فضای مسئله، مقدار پارامترهای میدان دید و طول گام در هر تکرار به طور پویا کاهش می‌یابند.

حال به شرح و بیان طرز کار الگوریتم پیشنهادی می‌پردازیم. در این روش، برای یافتن مقادیر بهینه مراکز خوشه (که تعداد آنها از پیش تعیین شده است)، از رابطه ۱۰ استفاده می‌شود. در واقع رابطه ۱۰، تابع شایستگی مورد نظر می‌باشد که قرار است بهینه‌سازی (کمینه‌سازی) شود و فاصله‌های درون خوشه‌ای (Intra cluster distances) را محاسبه می‌کند [۱۸].

$$J(C_1, C_2, \dots, C_K) = \sum_{i=1}^K \left(\sum_{X_j \in C_i} \|Z_i - X_j\| \right) \quad (10)$$

در رابطه ۱۰، مجموع فاصله اقلیدوسی تمام بردارهای داده از مرکز خوشه‌ای که عضو آن هستند محاسبه و جمع می‌شود. در این رابطه K خوشه (C) داریم که هر یک از N بردار داده (X) بر اساس فاصله‌ای که از هر یک از این مراکز خوشه (Z) دارند، دسته‌بندی می‌شوند و در یکی از خوشه‌ها قرار می‌گیرند. بنابراین هدف، تعیین مراکز خوشه‌ای است که رابطه ۱۰ را کمینه کنند، بدین ترتیب مراکز خوشه بهینه تعیین می‌شوند. از آنجایی که داده‌ها D بُعدی بوده و تعداد K خوشه وجود دارد، بنابراین هر ماهی مصنوعی دارای $K \times D$ بُعد خواهد بود. شکل ۲، بردار یک ماهی مصنوعی را نشان می‌دهد که شامل K مرکز خوشه D بُعدی می‌باشد.

$$[Z_{1,1}, Z_{1,2}, \dots, Z_{1,D}, Z_{2,1}, Z_{2,2}, \dots, Z_{2,D}, \dots, Z_{K,1}, Z_{K,2}, \dots, Z_{K,D}]$$

شکل ۲: ساختار موقعیت یک ماهی مصنوعی در فضای مسئله خوشه‌بندی.

در الگوریتم پیشنهادی ابتدا ماهی‌های مصنوعی گروه را به صورت تصادفی مقداردهی اولیه می‌کنیم، بدین ترتیب هر یک از ماهی‌های مصنوعی شامل K مرکز خوشه اولیه تصادفی می‌باشند. سپس با توجه به اختصاص بردارهای داده به هر یک از خوشه‌ها در ماهی‌های مصنوعی بر اساس فاصله اقلیدوسی و تابع شایستگی رابطه ۱۰، رفتارهای الگوریتم دسته ماهی‌های مصنوعی را برای ماهی‌های مصنوعی اجرا می‌کنیم.

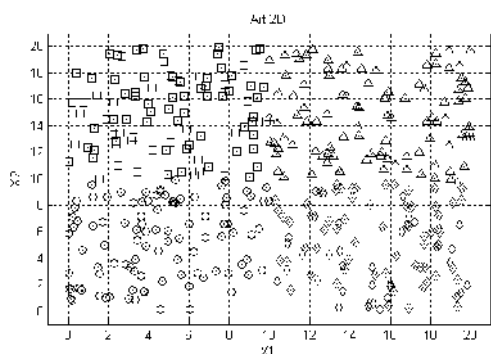
۵- نتایج آزمایشات

آزمایشات بر روی چهار مجموعه داده انجام شده است که از میان آنها، دو مجموعه داده واقعی شامل Iris و Wine هستند که از مجموعه داده‌های استاندارد UCI انتخاب شده‌اند و دو مجموعه داده به صورت دستی تهیه شده‌اند که در ادامه خصوصیات هر یک از آنها شرح داده شده است:

۱- Iris: این مجموعه داده مربوط به شناخت گل‌های زنبق می‌باشد که در آن سه کلاس مختلف وجود دارد و هر کلاس شامل ۵۰ نمونه می‌باشد. هر نمونه دارای چهار ویژگی است.

۲- Wine: این مجموعه داده مربوط به شناخت نوشیدنی‌ها می‌باشد که در مجموع دارای ۱۷۸ نمونه است که به ترتیب در سه کلاس مختلف شامل ۵۹، ۷۱ و ۴۸ نمونه دسته‌بندی شده‌اند. در این مجموعه داده هر نمونه دارای ۱۳ ویژگی می‌باشد.

۳- Art 2D: در این مجموعه داده دستی، ۴ کلاس وجود دارد و هر کلاس شامل ۱۰۰ نمونه می‌باشد که هر نمونه دارای ۲ ویژگی است. نحوه چینش نمونه‌های این مجموعه داده در فضای دوبعدی با توزیع یکنواخت انجام شده است. نمونه‌های این مجموعه داده در شکل ۳ نشان داده شده است. همانطور که مشاهده می‌شود، در این مجموعه داده، نمونه‌های مشترک مرزی وجود دارد.

شکل ۳: مجموعه داده Art 2D.

۴- Art 3D: در این مجموعه داده دستی، ۵ کلاس وجود دارد و هر کلاس شامل ۵۰ نمونه می‌باشد که هر نمونه دارای ۳ ویژگی است. نحوه توزیع ویژگی‌های مختلف نمونه‌های هر کلاس به صورت Class1~Uniform(25,40)، Class2~Uniform(40,55)، Class3~Uniform(55,70)، Class4~Uniform(70,85) و Class5~Uniform(85,100) می‌باشد. این مجموعه داده در شکل ۴ نشان داده شده است.

در نهایت به نتایج بهتری دست پیدا می‌کند. علت بهتر بودن نتایج حاصل از الگوریتم پیشنهادی در برابر دیگر الگوریتم‌های آزمایش شده برقراری توازن و تعادل میان جستجوی سراسری و جستجوی محلی به شکل مطلوب است.

جدول ۱: بهترین، متوسط و انحراف معیار فاصله درون خوشه‌ای و نرخ خطای حاصل از ۳۰ بار اجرای الگوریتم‌های Kmeans، AFSA، استاندارد، PSO و روش پیشنهادی IAFSA بر روی مجموعه داده Iris.

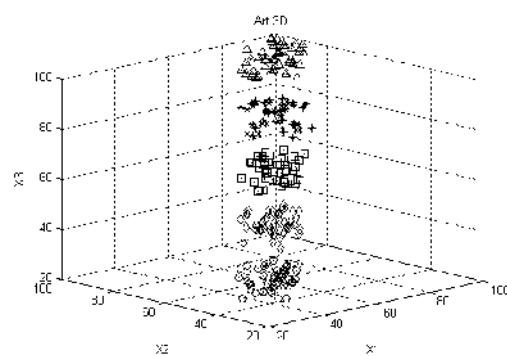
الگوریتم	معیارها	فاصله درون خوشه‌ای	نرخ خطا
Kmeans	بهترین	۹۷,۳۲۵۹	۱۰,۶۶۶۶
	متوسط	۱۰۲,۵۶۸۶	۱۶,۰۵۳۳
	انحراف معیار	۱۱,۳۳۷۸	۱۰,۹۹۸۱
StdAFSA	بهترین	۹۶,۹۱۵۸	۱۰,۳۳۳۳
	متوسط	۱۱۲,۳۲۱۴	۲۷,۸۸۸۸
	انحراف معیار	۵,۴۶۳۹	۹,۰۰۹۲
PSO	بهترین	۹۷,۱۰۴۴	۱۰
	متوسط	۱۰۲,۲۶۱۷	۱۰,۶۴۴۴
	انحراف معیار	۵,۸۱۲۳	۴,۵۰۲۸
IAFSA	بهترین	۹۶,۶۶۲۳	۱۰
	متوسط	۹۶,۶۸۸۹	۱۰,۱۵۵۵
	انحراف معیار	۰,۰۲۸۷	۰,۲۸۶۷

جدول ۲: بهترین، متوسط و انحراف معیار فاصله درون خوشه‌ای و نرخ خطای حاصل از ۳۰ بار اجرای الگوریتم‌های Kmeans، AFSA، استاندارد، PSO و روش پیشنهادی IAFSA بر روی مجموعه داده Wine.

الگوریتم	معیارها	فاصله درون خوشه‌ای	نرخ خطا
Kmeans	بهترین	۱۶۵۵۵,۶۷۹۴	۲۹,۷۷۵۲
	متوسط	۱۷۶۶۲,۷۲۸۳	۳۴,۳۸۲۰
	انحراف معیار	۱۸۷۸۰,۶۷۶۹	۶,۰۸۳۷
StdAFSA	بهترین	۱۶۶۹۵,۴۷۱۸	۲۸,۰۸۹۹
	متوسط	۱۶۸۴۵,۴۹۳۳	۲۹,۱۳۸۶
	انحراف معیار	۵۵,۷۱۷۰	۰,۴۳۶۰
PSO	بهترین	۱۶۳۰۷,۱۶۲۲	۲۸,۰۸۹۸
	متوسط	۱۶۳۲۰,۶۶۷۲	۲۸,۷۴۵۳
	انحراف معیار	۹,۵۲۷۶	۰,۳۹۲۶
IAFSA	بهترین	۱۶۳۰۷,۱۰۵۹	۲۸,۰۸۹۸
	متوسط	۱۶۳۱۰,۳۴۳۹	۲۸,۴۰۸۲
	انحراف معیار	۱,۵۵۹۶	۰,۲۸۳۱

مطابق با جدول ۳ و شکل ۳، در مجموعه داده Art 2D، بدلیل وجود نمونه‌های مرزی متعدد، مقداری خطا وجود دارد ولی مطابق با جدول ۴ و شکل ۴، در مجموع داده Art 3D، نمونه‌های مختلف موجود در خوشه‌های مختلف، از یکدیگر تفکیک شده‌اند، بنابراین همانطور که در جدول ۴ مشاهده می‌شود، تمامی الگوریتم‌های آزمایش شده در طی ۳۰ بار اجرا، حداقل یک بار به خوشه‌بندی بدون خطا دست یافته‌اند اما الگوریتم پیشنهادی IAFSA، در تمامی اجراهای خود موفق شده است مجموعه داده Art 3D را بدون خطا خوشه‌بندی کند. در مجموع نتایج

در آزمایشات انجام شده، جمعیت در AFSA استاندارد، الگوریتم پیشنهادی IAFSA و PSO، مساوی ۵ برابر تعداد ابعاد فضای مسئله است. ابعاد فضای مسئله برای هر یک از مجموعه داده‌ها برابر حاصل ضرب تعداد کلاس‌های آن مجموعه داده در تعداد ویژگی‌های نمونه‌های آن مجموعه داده است. حداکثر تکرار برای خوشه‌بندی هر یک از مجموعه داده‌ها مساوی ۱۰ برابر تعداد ابعاد فضای مسئله در نظر گرفته شده [۱۸]. در AFSA استاندارد و IAFSA، مقدار فاکتور شلوغی برابر ۰/۵، حداکثر تعداد تلاش‌ها برابر ۱۰، مقدار پارامتر میدان دید برابر ۲۰٪ از محدوده تغییر مقادیر ابعاد نمونه‌ها و مقدار پارامتر طول گام برابر نصف مقدار میدان دید در نظر گرفته شده است. در PSO مقدار c1 و c2 برابر ۲ در نظر گرفته شده است و وزن اینرسی از رابطه $W = rand/2 + 0.5$ بدست می‌آید [۱۹]. تابع شایستگی برابر فاصله درون خوشه‌ای است و با رابطه ۱۰ محاسبه می‌شود. آزمایش‌ها ۳۰ بار تکرار شده‌اند و بهترین، متوسط و انحراف معیار نتایج بهینه‌سازی فاصله درون خوشه‌ای و خطای خوشه‌بندی با الگوریتم‌های AFSA استاندارد، PSO، Kmeans و الگوریتم پیشنهادی IAFSA در جداول ۱ تا ۴ بر روی مجموعه داده‌های نامبرده نشان داده شده است. در شکل‌های ۵ تا ۸، نمودار مقدار متوسط تابع شایستگی (فاصله درون خوشه‌ای) در طول اجرای الگوریتم‌ها در ۳۰ بار اجرا نشان داده شده است.

همانطور که در شکل‌های ۵ تا ۸ نشان داده شده است، الگوریتم Kmeans دارای سرعت همگرایی بالاتری نسبت دیگر الگوریتم‌های آزمایش شده بر اساس تعداد تکرار است اما این الگوریتم دچار همگرایی زودرس می‌شود و در بهینه‌های محلی گیر می‌کند. همانطور که در اشکال ۵ تا ۸ دیده می‌شود، الگوریتم پیشنهادی IAFSA دارای سرعت همگرایی بالاتری نسبت به AFSA استاندارد و PSO بر اساس تعداد تکرار است و بهتر از دیگر الگوریتم‌های آزمایش شده از بهینه‌های محلی عبور می‌کند و

آزمایشات نشان می‌دهند الگوریتم پیشنهادی دارای کارایی بهتری در مقایسه با AFSA استاندارد و دیگر الگوریتم‌های آزمایش شده است.

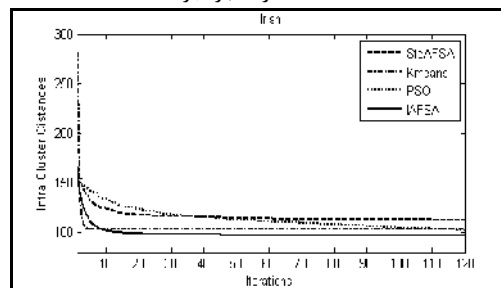
جدول ۳: بهترین، متوسط و انحراف معیار فاصله درون خوشه‌ای و نرخ خطای حاصل از ۳۰ بار اجرای الگوریتم‌های AFSA, Kmeans استاندارد, PSO و روش پیشنهادی IAFSA بر روی مجموعه داده Art 2D

الگوریتم	معیارها	فاصله درون خوشه‌ای	نرخ خطا
Kmeans	بهترین	۱۵۳۵,۶۵۶۹	۳
	متوسط	۱۵۴۰,۲۱۸۲	۳,۴۵۰۰
	انحراف معیار	۲۶,۸۷۲۱	۶,۵۰۱۵
StdAFSA	بهترین	۱۵۴۱,۵۹۷۶	۱,۵۰۰۰
	متوسط	۱۵۴۸,۶۵۳۰	۸,۶۲۵۰
	انحراف معیار	۳,۶۵۰۳	۳,۴۵۵۲
PSO	بهترین	۱۵۳۵,۳۰۱۹	۲,۱۵۰۰
	متوسط	۱۵۳۹,۶۹۶۴	۴,۵۵۰۰
	انحراف معیار	۴,۲۲۹۰	۲,۳۷۳۸
IAFSA	بهترین	۱۵۳۴,۸۶۷۴	۲,۲۵۰۰
	متوسط	۱۵۳۵,۱۵۵۹	۲,۸۶۶۶
	انحراف معیار	۰,۵۷۲۷	۱,۳۳۲۵

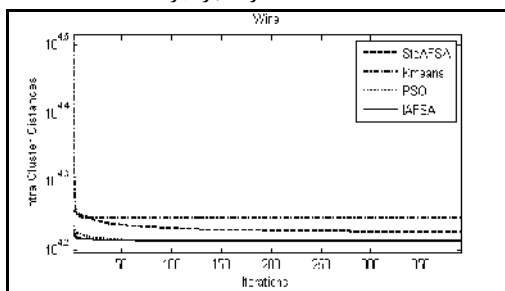
جدول ۴: بهترین، متوسط و انحراف معیار فاصله درون خوشه‌ای و نرخ خطای حاصل از ۳۰ بار اجرای الگوریتم‌های AFSA, Kmeans استاندارد, PSO و روش پیشنهادی IAFSA بر روی مجموعه داده Art 3D

الگوریتم	معیارها	فاصله درون خوشه‌ای	نرخ خطا
Kmeans	بهترین	۱۷۴۲,۷۰۴۶	۰
	متوسط	۲۸۵۵,۲۴۷۸	۳۰,۰۹۳۳
	انحراف معیار	۶۰۹,۶۹۰۹	۱۳,۰۱۵۷
StdAFSA	بهترین	۱۹۴۴,۶۳۱۲	۰
	متوسط	۲۰۳۲,۴۱۵۵	۲,۵۱۹۹
	انحراف معیار	۵۵,۹۹۰۹	۶,۰۱۱۶
PSO	بهترین	۱۸۰۳,۴۳۷۴	۰
	متوسط	۲۱۶۹,۶۳۳۴	۹,۰۵۳۳
	انحراف معیار	۳۰۲,۰۴۹۸	۱۱,۴۵۱۵
IAFSA	بهترین	۱۷۴۱,۱۸۸۶	۰
	متوسط	۱۷۴۲,۸۸۴۹	۰
	انحراف معیار	۱,۰۳۳۰	۰

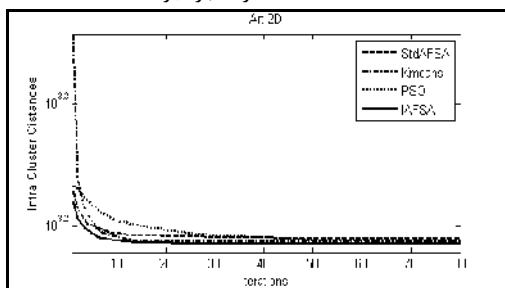
شکل ۵: نمودار متوسط فاصله درون خوشه‌ای در طول اجرای الگوریتم‌های AFSA, Kmeans استاندارد, PSO و روش پیشنهادی IAFSA بر روی مجموعه داده Iris در ۳۰ بار اجرا.

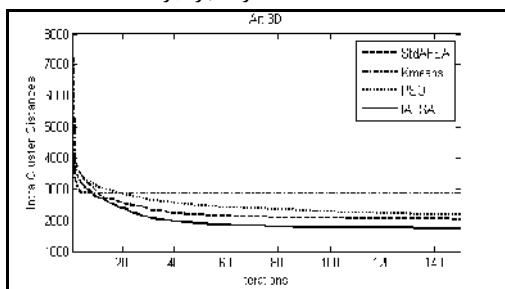
شکل ۶: نمودار متوسط فاصله درون خوشه‌ای در طول اجرای الگوریتم‌های AFSA, Kmeans استاندارد, PSO و روش پیشنهادی IAFSA بر روی مجموعه داده Wine در ۳۰ بار اجرا.

شکل ۷: نمودار متوسط فاصله درون خوشه‌ای در طول اجرای الگوریتم‌های AFSA, Kmeans استاندارد, PSO و روش پیشنهادی IAFSA بر روی مجموعه داده Art 2D در ۳۰ بار اجرا.

شکل ۸: نمودار متوسط فاصله درون خوشه‌ای در طول اجرای الگوریتم‌های AFSA, Kmeans استاندارد, PSO و روش پیشنهادی IAFSA بر روی مجموعه داده Art 3D در ۳۰ بار اجرا.

انحراف معیار مربوط به فاصله درون خوشه‌ای که در جداول ۱ تا ۴ نشان داده شده است نشان می‌دهند که همگرایی به سمت بهینه سراسری در الگوریتم پیشنهادی به خوبی تضمین شده است.

۶- نتیجه‌گیری

در این مقاله یک مدل جدید برای خوشه‌بندی داده‌ها بر پایه الگوریتم دسته ماهی‌های مصنوعی پیشنهاد گردید. در مدل پیشنهادی، میان جستجوی سراسری و جستجوی محلی AFSA به صورت خودتنظیمی توازن برقرار شده و ساختار ماهی‌های مصنوعی در AFSA برای عمل خوشه‌بندی پیکربندی شده است. نتایج آزمایشات برای بهینه‌سازی تابع شایستگی مربوط به فاصله درون خوشه‌ای نشان داد که الگوریتم پیشنهادی به خوبی از بهینه‌های محلی عبور می‌کند و به

In Proc. of New Weaponry Technology & Application, 2006.

- [14] C. R. Wang, C. L. Zhou and J. W. Ma, "An Improved Artificial Fish Swarm Algorithm and Its Application in Feed-Forward Neural Networks", In Proc. of 4th International Conference on Machine Learning and Cybernetics, Guangzhou, 2005.
- [15] J. M. Xiao, X. M. Zheng and X. H. Wang, "A Modified Artificial Fish Swarm Algorithm", In Proc. of the IEEE 6th World Congress on Intelligent Control and Automation, Dalian, 2006.
- [16] M. Jiang, Y. Wang, F. Rubio and D. Yuan, "Spread Spectrum Code Estimation by Artificial Fish Swarm Algorithm", In Proc. IEEE International Symposium on Intelligent Signal Processing (WISP), 2007.
- [17] M. Y. Jiang and D. F. Yuan, "Artificial Fish Swarm Algorithm and Its Applications", In Proc. of the International Conference on Sensing, Computing and Automation (ICSCA'2006), 2006.
- [18] Y. T. Kao, E. Zahara and I. W. Kao, "A Hybridized Approach to Data Clustering", Journal of Elsevier on Expert Systems with Applications, Vol. 34, pp. 1754-1762, 2008.
- [19] C. Y. Chen and F. Ye, "Particle Swarm Optimization Algorithm and its Application to Clustering Analysis", In Proc. of the IEEE International Conference on Networking, Sensing and Control, Taipei, Taiwan, 2004.

---

¹ Artificial Fish Swarm Algorithm

سمت بهینه سراسری همگرا می‌شود و در نهایت با افزایش توانایی جستجوی محلی، الگوریتم محدوده بهینه سراسری را برای یافتن نتایج بهتر با دقت بیشتری کاوش می‌کند. در مجموع نتایج آزمایشات نشان داد که الگوریتم پیشنهاد شده دارای کارایی بهتری نسبت به AFSA استاندارد، Kmeans و PSO است.

مراجع

- [1] C. F. Tsai, H. C. Chang and C. W. Tsai, "A New Data Clustering Approach for Data Mining in Large Databases", in Proc. Of Parallel Architectures, Algorithms and Networks, Makati City, Metro Manila, 2002.
- [2] M. Kumar, S. Verma and P. P. Sigah, "Data Clustering in Sensor Networks Using ART", in 4th International Conference on Wireless Communication and Sensor Networks, Allahabad, India, 2008.
- [3] T. Wang and Z. Yang, "A Location-Aware-Based Data Clustering Algorithm in Wireless Sensor Networks", in 11th IEEE Singapore International Conference on Communication Systems, Guangzhou, 2008.
- [4] A. K. C. Wong and G. C. L. Li, "Simultaneous Pattern and Data Clustering for Pattern Cluster Analysis", IEEE Transactions on Knowledge and Data Engineering, Vol. 20, PP. 911-923, Los Angeles, USA, 2008.
- [5] Y. Kao and S. Y. Lee, "Combining K-means and Particle Swarm Optimization for Dynamic Data Clustering Problems", in IEEE International Conference on Intelligent Computing and Intelligent Systems, Shanghai, China, 2009.
- [6] D. Malyszko and S. T. Wierzchon, "Standard and Genetic K-means Clustering Techniques in Image Segmentation", in 6th International Conference on Computer Information Systems and Industrial Management Applications, Minneapolis, 2007.
- [7] B. Abolhassani and J. E. Salt, "A Simplex K-means Algorithm for Radio-Port Placement in Cellular Networks", in Canadian Conference on Electrical and Computer Engineering, Saskatoon, 2005.
- [8] T. W. Chen and S. Y. Chien, "Bandwidth Adaptive Hardware Architecture of K-Means Clustering for Video Analysis", IEEE Transactions on VLSI Systems, pp. 1-10, 2009.
- [9] J. Kennedy, R. C. Eberhart, "Particle Swarm Optimization", in IEEE International Conference on Neural Network, pp. 1942-1948, Perth, 1995.
- [10] L. X. Li, Z. J. Shao and J. X. Qian, "An Optimizing Method based on Autonomous Animals: Fish Swarm Algorithm", In Proc. of Systems Engineering Theory & Practice, 2002.
- [11] M. Jiang, Y. Wang, S. Pfletschinger, M. A. Lagunas and D. Yuan, "Optimal Multiuser Detection with Artificial Fish Swarm Algorithm", In Proc. of International Conference on Intelligent Computing (ICIC), 2007.
- [12] G. Cui, X. Cao, J. Zhou and Y. Wang, "The Optimization of DNA Encoding Sequences Based on Improved AFS Algorithms", In Proc. of IEEE International Conference on Automation and Logistics, Jinan, 2007.
- [13] H. Chen, S. Wang, J. Li and Y. Li, "A Hybrid of Artificial Fish Swarm Algorithm and Particle Swarm Optimization for Feed-forward Neural Network Training",